

Dariusz Świsulski

POLSKIE SZKOLNICTWO WYŻSZE

w drobnej sztuce
użytkowej

- monety
- medale
- znaczki

Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	9
3. Uniwersytet Wileński.....	70
4. Akademia Zamojska.....	84
5. Uniwersytet Lwowski	89
6. Uniwersytet Warszawski.....	99
7. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	119
8. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.....	138
9. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.....	161
10. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	178
11. Uniwersytet Łódzki.....	183
12. Uniwersytet Wrocławski.....	191
13. Uniwersytet Śląski w Katowicach	200
14. Uniwersytet Gdański.....	208
15. Uniwersytet Szczeciński.....	218
16. Uniwersytet Rzeszowski	226
17. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.....	229
18. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	232
19. Uniwersytet Opolski	239
20. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	240
21. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie	241
22. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.....	243
23. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	247
24. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	250
25. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.....	255
26. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie	260
27. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	261
28. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.....	264
29. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.....	270
30. Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.....	272
31. Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	275
32. Uniwersytet w Siedlcach.....	276
33. Uniwersytet Pomorski w Słupsku.....	277
34. Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach	281
35. Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku.....	282
36. Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi.....	283
37. Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Koszalinie	285
38. Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku	287

4	288
39. Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie.....	290
40. Uniwersytet SWPS.....	291
41. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie	293
42. Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna	294
43. Akademia Nauk Stosowanych Mazovia	295
44. Wyższa Szkoła Biznesu im. Biskupa Jana Chrapka w Radomiu.....	296
45. Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach.....	304
46. Politechnika Lwowska.....	310
47. Politechnika Gdańska.....	339
48. Politechnika Wrocławska.....	353
49. Politechnika Warszawska.....	380
50. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	440
51. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.....	457
52. Politechnika Śląska	475
53. Politechnika Poznańska	487
54. Politechnika Łódzka.....	491
55. Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	500
56. Politechnika Częstochowska.....	521
57. Politechnika Białostocka.....	526
58. Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.....	531
59. Politechnika Świętokrzyska.....	535
60. Politechnika Lubelska.....	541
61. Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza.....	549
62. Uniwersytet Zielonogórski.....	555
63. Politechnika Koszalińska	559
64. Politechnika Opolska	564
65. Akademia Nauk Stosowanych w Elblągu	566
66. Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich	574
67. Uniwersytet Bielsko-Bialski	575
68. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.....	576
69. Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.....	578
70. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Krośnie.....	579
71. Akademia WIT w Warszawie (dawniej: Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania)	580
72. ALMAMER Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie	581
73. Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy	582
74. Uniwersytet Morski w Gdyni.....	624
75. Politechnika Morska w Szczecinie	627
76. Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego	642
77. Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte.....	654
78. Indeks projektantów	657
79. Bibliografia	

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Najstarszą uczelnią w Polsce i jedną z najstarszych w Europie jest Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Został on ufundowany w 1364 roku przez króla Kazimierza Wielkiego, a po jego śmierci ponownie ufundowany przez króla Władysława Jagiełłę w 1400 roku. Znaczący udział w reaktywacji uczelni miał zapis testamentowy zmarłej w 1399 roku królowej Jadwigi⁵.

W XV wieku do Krakowa przybywali studenci z całej Europy, aby zdobyć wiedzę m.in. z zakresu prawa, matematyki i astronomii. Od 1491 roku studiował tu również Mikołaj Kopernik.

Znaczenie krakowskiej uczelni zmniejszyło się w XVI wieku w wyniku podziału religijnego Europy i konkurencji nowych uniwersytetów. Od końca XVI wieku uczelnia była nazywana Akademią Krakowską.

W latach 1777–1786 uniwersytet został zreformowany przez ks. Hugona Kołłątaja i nazwany Szkołą Główną Koronną. Po trzecim rozbiórce Polski w 1795 roku i włączeniu Krakowa do Austrii zmieniono nazwę na Szkołę Główną Krakowską. Po połączeniu z Uniwersytetem Lwowskim w 1805 roku uczelnia została zgermanizowana, a po włączeniu Krakowa do Księstwa Warszawskiego w 1809 roku zrepolonizowana.

W latach 1815–1846 uczelnia działała w ramach Wolnego Miasta Krakowa. Dzisiejszą nazwę uniwersytetu wprowadzono w 1817 roku. Od 1846 roku językiem wykładowym ponownie był niemiecki. Język polski przywrócono po przyznaniu Polakom w Galicji autonomii przez Austrię w drugiej połowie XIX wieku.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku Uniwersytet Jagielloński dalej się rozwijał i rozbudowywał.

Podczas II wojny światowej Niemcy aresztowali i umieścili w obozach koncentracyjnych około 180 profesorów i innych pracowników uczelni. Kilkunastu krakowskich uczonych zostało zamordowanych z rozkazu Stalina w Katyniu w 1940 roku.

Po zakończeniu II wojny światowej w 1945 roku uczelnia wznowiła funkcjonowanie, jednak z powodu działań władz PRL – przy ograniczonej autonomii⁶.

Z 1900 roku pochodzi pocztówka wydana przez Salon Malarzy Polskich w Krakowie. Wydawnictwo to znane jest z emisji wielu pocztówek prezentujących prace malarskie⁷.

⁵ Świsulski D., *Polskie uniwersytety w filatelistyce. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, część 1*, Polski Związek Filatelistów, i-KF Internetowe Kolo Filatelistów, <http://www.i-kf.pl/index.php/nauka-technika/998-uni-pl-cz1-uj-cz1.html> [dostęp: 10.10.2023].

⁶ Stopka K., *Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Historia*, <https://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/historia> [dostęp: 10.10.2023].

⁷ Salon Tradycji Polskiej, *Historia pocztówki*, <http://salontradycjipolskiej.pl/historia-pocztowki/> [dostęp: 10.10.2023].

„KAZIMIRUS HEDWIGIS WLADISLAUS”. U góry rewersu uwidoczniło kartusz herbowy miasta Krakowa, poniżej kartusz ze starym herbem uczelni z postacią św. Stanisława biskupa męczennika z tarczą z godłem Polski oraz kartusz z późniejszym herbem uczelni z dwoma skrzyżowanymi berłami rektorskimi. U dołu znajdują się lata: „1364” (założenia uczelni), „1400” (jej odnowienia) i „1900” (jubileuszu 500-lecia odnowienia). W otoku umieszczono napis „CENTUM LUSTRA VERITATI IMPENSA / IMP FRANCISCO IOSEPHO I SEMPER AVG”⁹.

Dnia 11 listopada 1938 roku w celu uczczenia 20. rocznicy odzyskania niepodległości została wyemitowana seria 13 znaczków przedstawiających ważne wydarzenia w historii Polski.

Na znaczku o numerze katalogowym 312 pokazano Władysława II Jagiełłę i królową Jadwigę oraz rektora krakowskiego uniwersytetu trzymającego akt darowizny i szkatułę z kosztownościami. U ich stóp leżą skrzyżowane miecze grunwaldzkie i szyszak krzyżacki. Znaczek o nominale 15 gr zaprojektował Wacław Boratyński, rytował M.R. Polak, nakład wynosi 60 000 000 sztuk (ryc. 2.2a)¹⁰.

Ryc. 2.2. Znaczek z serii historycznej z 1938 roku (a) i jego zmieniona wersja (b)

Przeciwko emisji znaczka zaprotestowała ambasada Trzeciej Rzeszy, uznając, że obraża naród niemiecki, ponieważ przypomina o klęsce zakonu krzyżackiego pod Grunwaldem¹¹. Władze Gdańska w odwecie wyemitowały znaczki upamiętniające m.in. przyłączenie Gdańska do Prus. Ostatecznie Poczta Polska zastąpiła miecze ornamentem, a znaczki niemieckie zostały wycofane z obiegu¹². Znaczek o numerze katalogowym 334 ze zmienionym rysunkiem wyemitowano 2 marca 1939 roku (ryc. 2.2b).

Znaczek o numerze katalogowym 334 został wykorzystany w marcu 1940 roku do emisji przedrukowej. Umieszczono na nim hitlerowski orzeł ze swastyką, dwukrotnie powtórzony nowy nominal i napis „General Gouvernement”.

Znaczek o nowym nominale 12 gr (nr kat. GG33) wyemitowano w dwóch wersjach: na pierwszej – odległość dolnej krawędzi nowego nominalu od górnej krawędzi litery G w słowie „General”

⁹ Komorowski R., *Medale jubileuszowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Alma Mater, 2001, nr 33, <https://archive.ph/20041227203538/http://www3.uj.edu.pl/alma/alma/33/01/06.html> [dostęp: 10.10.2023].

¹⁰ Katalog Znaków Poczтовых, 1938.11.11. 20. rocznica odzyskania niepodległości tzw. seria historyczna, <https://www.kzp.pl/index.php?artykul=kat-zn-1938-zn0310> [dostęp: 10.10.2023].

¹¹ Duda J., *Jak „markami” i znakami Kraków reklamowano*, Alma Mater, 2010, nr 125, s. 73–77.

¹² Kamińska A., *Znaczki pocztowe: Piękno ukryte w miniaturze*, Rzeczpospolita, 14.04.2017, <https://www.rp.pl/Rzecz-o-historii/304139880-Znaczki-pocztowe-Piekno-ukryte-w-miniaturze.html> [dostęp: 10.10.2023].

W 1973 roku powstał medal z okazji zjazdu absolwentów Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej. Na awersie znajduje się napis „PIERWSZY / ZJAZD ABSOL- / WENTÓW WYDZ. / ARCHI- / TEKTURY / POL. KRAKOWSKIEJ / W XX-XXV LECIE / DYPLOMU / 12 V 1973”. Na rewersie, na tle elementów architektonicznych umieszczono litery „ZSA” (ryc. 51.5). Średnica medalu wynosi 70 mm.

Ryc. 51.5. Medal z okazji zjazdu absolwentów Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej

Kolejny medal, przygotowany z okazji 30-lecia Politechniki Krakowskiej pochodzi z 1976 roku. Na awersie umieszczono napis „1946 / 1976 / POLITECHNIKA / KRAKOWSKA / IM / TADEUSZA / KOŚCIUSZKI”. Otok jest ząbkowany. Na rewersie przedstawiono fragment murów obronnych z trzema basztami zwieńczonymi blankami. W otwartej bramie znajduje się orzeł z rozpostartymi skrzydłami. Po jego bokach widnieją litery „PK”, poniżej liczba „XXX”. Autorem projektu jest Witold Korsi⁵²⁶. Średnica wynosi 70 mm. Medal lany został wykonany z różnych metali (ryc. 51.6, 51.7).

Ryc. 51.6. Medal z okazji 30-lecia Politechniki Krakowskiej, brąz

⁵²⁶ Romaniuk A., *Medale medaliony plakietki. Katalog zbiorów, Muzeum Historyczne w Sanoku*, Sanok, 2005, s. 73.

Dariusz Świsulski jest profesorem na Wydziale Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej. Jego zainteresowania badawcze obejmują metrologię, systemy pomiarowe, miernictwo elektryczne, przetwarzanie sygnałów pomiarowych, sensorykę robotów. Prowadzi również aktywną działalność związaną z popularyzacją historii techniki.

Niniejsza książka jest owocem kolekcjonerskiej pasji autora, który zgromadził imponujący zbiór medali, numizmatów i innych przedmiotów drobnej sztuki użytkowej związanych z polskimi uczelniami. Ich autorami często są wybitni artyści: rzeźbiarze, medalierzy oraz graficy, dbający o walory estetyczne i jak najwyższy poziom artystyczny swoich dzieł. Dzięki funkcjom użytkowym eksponaty te mają szansę trafić do szerokiego kręgu użytkowników, nie tylko gości galerii i muzeów czy czytelników specjalistycznych albumów.

W książce przedstawiono pamiątki związane z 76 uczelniami. Większość z nich znajduje się w wykazie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uczelnie te wielokrotnie były reorganizowane, zmieniały nazwy i struktury, podlegały łączeniu. Są wśród nich również takie, które z różnych przyczyn zlikwidowano lub które po 1945 roku znalazły się poza granicami Polski i zostały przekształcone w uczelnie radzieckie, a później ukraińskie lub litewskie.

Autor ma nadzieję, że książka pozwoli czytelnikom spojrzeć na formy upamiętniające ludzi oraz wydarzenia – monety, medale i znaczki pocztowe – jak na małe dzieła sztuki, a zamieszczone opisy przybliżą ciekawą historię szkolnictwa wyższego w Polsce.

120^{LAT}

ISBN 978-83-7348-911-0

